

RODINA

ZPRAVODAJ ODBORU RODINNÉ POLITIKY A OCHRANY PRÁV DĚTÍ

Mimořádné dotace pro dětské skupiny

V souvislosti s protiepidemickými opatřeními došlo 1. března k plošnému uzavření dětských skupin, přičemž se provozovatelé navíc potýkali s poklesem plateb od rodičů. Ministerstvo práce a sociálních věcí proto připravilo mimořádný dotační titul pro poskytovatele dětských skupin v celkovém objemu 74,2 milionů Kč.

Úvodní slovo

Mgr. Martina Štěpánková Štýbrová,
ředitelka odboru rodinné politiky a ochrany
práv dětí

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

připravili jsme pro Vás další, v pořadí již čtvrté číslo newsletteru *Rodina*. Jako obvykle Vám přinese přehled o aktuálním dění na odboru, novinky v oblasti rodinné politiky i příklady dobré praxe.

V současné době nás stále v mnohém ovlivňují protiepidemická opatření spojená s pandemií COVID-19. Na jaře byla dočasně uzavřena předškolní i školní zařízení a řada pravidelných akcí byla převedena do on-line podoby. V tomto čísle se tak například dozvíte, jak pečující osoby využily uzavření dětských skupin k vlastnímu vzdělávání či informace k projektovým aktivitám přizpůsobeným aktuální pandemické situaci.

Přinášíme Vám také rozhovor o metodice *ChildTalks+*, která se zaměřuje na podporu dětí z rodin zasažených duševním onemocněním rodičů, a informace o výzkumu realizovaném Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí, v.v.i.

Závěrem bych Vás ráda pozvala na již čtvrtý ročník konference Ministerstva práce a sociálních věcí *Fórum rodinné politiky*, který se uskuteční 7.–8. září 2021, a jehož součástí bude například vyhlášení ocenění v soutěži *Pečující roku 2021*.

Za MPSV vám přejeme příjemné a klidné léto.

Cílem vyhlášeného dotačního řízení je poskytnutí podpory k zachování poskytování služby péče o dítě v dětských skupinách v situaci výpadku příjmů poskytovatelů v době pandemie COVID-19.

Dotační výzva má dvě části. Prostředky z **první části dotačního titulu** jsou určeny výhradně na pokrytí provozních nákladů, které poskytovatelům vznikly nebo vzniknou v souvislosti s pandemií COVID-19 při poskytování služby péče o dítě v dětské skupině. Patří sem například náklady vynaložené na nákup prostředků pro ochranu dýchacích cest, ochranných štítů a rukavic či antivirových dezinfekčních prostředků. Mezi uznatelnými náklady jsou například také náklady vynaložené na zajištění zvýšené informovanosti rodičů a dětí.

Výše dotace této části se odvíjí od kapacity dětské skupiny, přičemž hlavním ukazatelem je kapacita zapsaná v evidenci poskytovatelů dětských skupin a k tomu náležící počet pečujících osob.

Na jednu osobu lze žádat o dotaci do výše 12 tisíc korun, přičemž počet pečujících osob, na které lze žádat, je vymezen následovně:

- u dětských skupin s kapacitou do 6 dětí je možné požádat nejvýše na 2 pečující osoby,
- u dětských skupin s kapacitou 7–12 dětí je možné požádat nejvýše na 3 pečující osoby,
- u dětských skupin s kapacitou 13–24 dětí je možné požádat nejvýše na 4 pečující osoby.

Prostředky z **druhé části dotačního titulu** jsou určeny na pomoc s úhradou nájemného za prostory, ve kterém je služba péče o dítě v dětské skupině poskytována.

Dotace v této části bude poskytnuta tak, aby pokryla 50 % nákladů poskytovatele na nájem prostor konkrétního zařízení dětské skupiny na období nejdéle 6 měsíců. Žádost o poskytnutí dotace musí být doručena do datové schránky MPSV nebo fyzicky na podatelnu MPSV **nejpozději do 31. července 2021**.

Více informací k mimořádné dotaci včetně pokynů k podávání žádostí naleznete [ZDE](#).

Fórum rodinné politiky 2021

7. — 8. září, Praha

další informace na str. 2
a na www.forumrodina.mpsv.cz

Ministerstvo práce a sociálních věcí připravuje 4. ročník výroční konference podporující veřejnou debatu o cílech a zaměření české rodinné politiky.

Součástí programu bude také předávání cen **Pečující roku 2021** a **Zaměstnavatel přátelský k neformálně pečujícím 2021**.

Aktuální aktivity v oblasti rodinné politiky

ODDĚLENÍ KONCEPCE RODINNÉ POLITIKY A SLUŽEB PÉČE O DĚTI (216)

V legislativním procesu se nyní nachází několik vládních návrhů zákona z pera Ministerstva práce a sociálních věcí, které se dotýkají rodinné politiky.

Jedním z nich je novela zákona o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině, která se aktuálně nachází ve druhém čtení v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

Zásadním cílem novely je ukotvit stabilní financování jeslí ze státního rozpočtu, které je nezbytné vzhledem k blížícímu se ukončení financování z Operačního programu Zaměstnanost v polovině roku 2022.

Vzhledem k probíhajícímu legislativnímu procesu nelze předjímat konečnou podobu novely. V každém případě budou moci současní poskytovatelé dětských skupin fungovat do srpna roku 2024 tak, jak jsou nyní zvyklí, a budou mít dostatek času se přizpůsobit novým podmínkám.

Z oblasti nelegislativních materiálů musíme zmínit *Zprávu o plnění Konceptu rodinné politiky za rok 2020*, která byla předložena, stejně jako každý rok, vládě pro informaci k 15. květnu. Cílem materiálu je podrobné zmapování způsobu plnění opatření obsažených v Konceptu rodinné politiky ze strany jednotlivých gestorů. Vláda vzala materiál dne 24. května 2021 na vědomí.

Kontaktní osoba:

Mgr. Jiřina Kunášková

vedoucí oddělení

jirina.kunaskova@mpsv.cz

Fórum rodinné politiky 2021

Ministerstvo práce a sociálních věcí vás zve k otevřené diskusi o roli rodiny v české společnosti. Čtvrtý ročník konference *Fórum rodinné politiky* se zaměří na dopady pandemie COVID-19 na rodinné soužití.

V rámci dialogu zástupců firem, státu, politiků, sociálních partnerů, expertů i reprezentantů krajů, měst, obcí či neziskových organizací bude zhodnoceno, kde krize ukázala slabá místa současné rodinné politiky a jak české rodiny efektivně ochránit a podpořit. Vedle aktuálních dopadů pandemie na rodinný život se v rámci konference zaměříme i na dlouhodobé výzvy české společnosti jako je stárnutí populace, nízká porodnost, nestabilita rodinného prostředí či ekonomické pobídky k založení a udržení spokojené rodiny.

Dvoudenní program, pestrý stejně jako uplynulý krizový rok, bude poprvé rozdělen na tři hlavní bloky: *Finanční zranitelnost rodin v časech pandemie; Dopady pandemie na duševní zdraví rodin; Společenská odpovědnost firem v časech pandemie.*

Součástí programu bude také vyhlášení řady soutěží a předání ocenění. Novinkou bude na letošním ročníku cena Ministerstva práce a sociálních věcí a Byznysu pro společnost s názvem *Zaměstnavatel přátelský k neformálně pečujícím 2021*. Cena je určena pro soukromé i veřejné zaměstnavatele za přátelský přístup k zaměstnancům a zaměstnankyním, kteří se dlouhodobě starají o své nemocné blízké, a klade si za cíl motivovat, podpořit a veřejně prezentovat odpovědné zaměstnavatele, kteří podporují své zaměstnance v náročné životní situaci. Nominace jsou otevřeny od 20. května do 30. června 2021.

Další ze soutěží, která bude na letošním ročníku Fóra rodinné politiky slavnostně vyhlášena, je soutěž *Pečující roku 2021*. Cílem ceny je upozornit na stále okrajové téma neformální péče, tedy péče o seniory, blízké s postižením či dlouhodobě nemocné, ocenit konkrétní neformální pečující a na jejich příbězích a zkušenostech ukázat, že nejsou sami a že si zaslouží uznání celé společnosti. Nominovaným může být kdokoli z široké veřejnosti, a to v následujících kategoriích:

- péče o seniory na 65 let,
- péče o člověka s postižením / dlouhodobě nemocného do 18 let,
- péče o člověka s postižením / dlouhodobě nemocného nad 18 let.

Přihlášky je možné podat od 30. května do 30. června 2021.

Více informací k soutěžím:

Pečující roku 2021:

<https://www.subscribepage.com/pecujiciroku2021>

Zaměstnavatel přátelský k neformálně pečujícím 2021

<https://www.subscribepage.com/pecujicizamestnavatel2021>

Co je nového v oblasti nepojistných sociálních dávek

ODBOR NEPOJISTNÝCH SOCIÁLNÍCH A RODINNÝCH DÁVEK (75)

Náhradní výživné

Od 1. července 2021 bude možné požádat o náhradní výživné. Jde o novou nepojistnou sociální dávku, která bude náležet těm osobám (nezaopatřeným dětem), vůči kterým povinná osoba neplní vyživovací povinnost. Podmínkou pro poskytnutí dávky náhradního výživného bude neúspěšně vedená exekuce, popř. soudní výkon rozhodnutí pro neplnění povinnosti úhrady výživného.

Dávka bude poskytována ve výši soudem stanovené vyživovací povinnosti, maximálně však 3 000 Kč měsíčně. Náhradní výživné bude (tak, jako ostatní nepojistné sociální dávky) administrovat Úřad práce ČR. Žádost o náhradní výživné je již nyní k dispozici na www.mpsv.cz/web/cz/-/zadost-o-nahradni-vyzivne.

Veškeré informace k náhradnímu výživnému, včetně návodného videospotu, nejčastějších otázek a odpovědí či orientační kalkulačky, jsou k dispozici na webových stránkách Úřadu práce ČR

<https://www.uradprace.cz/web/cz/nahradni-vyzivne>.

Pro další podrobnosti, dotazy či pomoc s vyplněním formuláře, je možné se obracet na Call centrum Úřadu práce ČR na bezplatné telefonní lince 800 779 900 nebo psát na speciální e-mail: nahradnivyzivne@uradprace.cz.

Přídavek na dítě

Těsně před ukončením legislativního procesu je v současné době novela zákona o státní sociální podpoře, která zejména zvyšuje částku přídavku na dítě o 26 % a rozšiřuje okruh rodin, které na něj dosáhnou, a to úpravou koeficientu životního minima rodiny, který tvoří „hranici“ příjmů, při kterých rodina má nárok na přídavek na dítě.

Výše přídavku na dítě:

Věk dítěte	Základní sazba přídavku na dítě	
	Nyní	Po zvýšení
0–6 let	500 Kč	630 Kč
6–15 let	610 Kč	770 Kč
15–26 let	700 Kč	880 Kč

Hranice příjmů pro nárok na přídavek na dítě:

	Maximální čistý měsíční příjem rodiny pro nárok na přídavek na dítě	
	koef. 2,7 životního minima rodiny (dnes)	koef. 3,4 životního minima rodiny (v novele)
1 dospělý, 1 dítě ve věku 5 let	14 900 Kč	18 700 Kč
1 dospělý, 2 děti ve věku 8 a 16 let	23 600 Kč	29 716 Kč
2 dospělí, 1 dítě ve věku 5 let	23 500 Kč	29 600 Kč

Kromě zvýšení přídavku na děti novela dále obsahuje:

- Zvýšení částek „motivačního bonusu“ k přídavku na dítě z 300 Kč na 500 Kč.

Zvýšená výměra přídavku na dítě	
Nyní	Po zvýšení
800 Kč	1 130 Kč
910 Kč	1 270 Kč
1000 Kč	1 380 Kč

- Nezapočítávání příjmů nezaopatřených dětí ze závislé činnosti do nároku na všechny dávky státní sociální podpory.
- Změna místní příslušnosti krajských poboček Úřadu práce ČR z místa trvalého pobytu na místo dle skutečného bydliště.
- Možnost jednorázového „dovyplacení“ nevyčerpané částky rodičovského příspěvku při narození dalšího dítěte do rodiny.
- Úpravy daňových předpisů v oblasti čerpání daňového zvýhodnění na děti.

Novela zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením

Novela zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením byla projednána oběma komorami Parlamentu. S účinností od 1. ledna 2022 se rozšíří okruh osob s poruchou autistického spektra, kterým je poskytována dávková pomoc s pořízením vozidla; nově získají nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku i osoby s demencí. Zjednoduší se některé postupy řízení. Na novelu zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením naváže novela jeho prováděcí vyhlášky.

Nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla (až 200 000 Kč) vznikne i lidem s poruchou autistického spektra, kteří nemají současně mentální postižení určité hloubky. Nárok získají i osoby s poruchou autistického spektra, u nichž se i přes zavedenou léčbu vyskytují závažné projevy agrese. Každoročně by pomoc mělo získat zhruba 500 takových osob.

Mezi dlouhodobě nepříznivé zdravotní stavy odůvodňující přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku bude patřit i „demence“. Konkrétně těžká demence s neschopností chůze a odkázaností na mechanický vozík, pokud byl vozík osobě předepsán příslušným lékařem a schválen revizním lékařem zdravotní pojišťovny, nebo těžká demence provázená těžkým syndromem geriatrické křehkosti a imobility prokázané geriatrickým vyšetřením. Těmto osobám bude pomáháno s pořízením plošin, nájezdových ližin či stavebních prací s uzpůsobením koupelny a WC. Novela neopomíjí ani průkaz osoby se zdravotním postižením.

U vyjmenovaných dlouhodobě nepříznivých zdravotních stavů bude nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením u osob starších 18let „ze zákona“ bez časového omezení. Zefektivňuje i některé postupy řízení (např. při zastavení a obnovení výplaty příspěvku na mobilitu při hospitalizaci jeho příjemce) nebo právě u průkazu osoby se zdravotním postižením.

Kontaktní osoba:

Mgr. Gabriela Obermannová
vrchní ministerský rada

gabriela.obermannova@mpsv.cz

Dětské skupiny ocenily v době lockdownu on-line vzdělávání

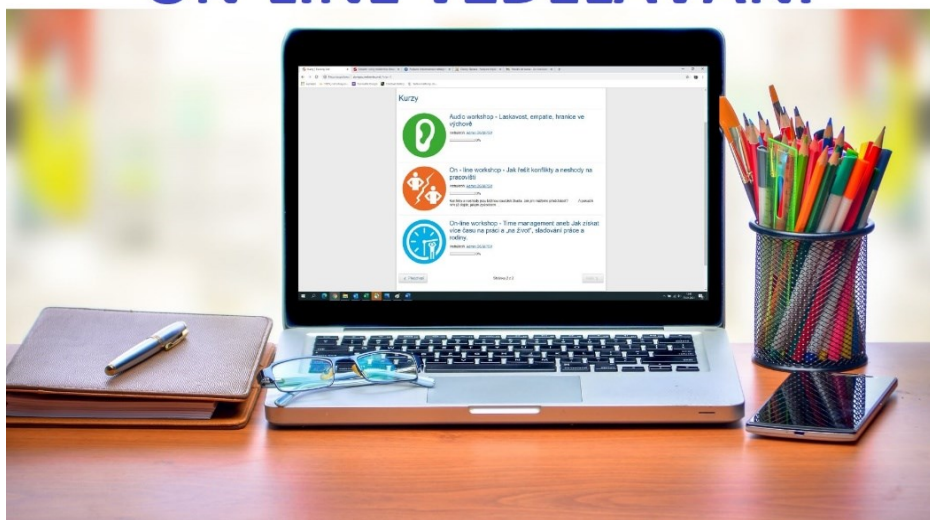
PROJEKT PODPORA IMPLEMENTACE DĚTSKÝCH SKUPIN (PIDS)

Pandemie COVID-19 změnila život nás všech. Dotkla se výrazně i provozu dětských skupin. Od března 2021 byla většina dětských skupin uzavřena. Díky projektu *Podpora implementace dětských skupin* ale mohly i tuto nelehkou dobu dětské skupiny pozitivně využít. V rámci projektu pro ně bylo připraveno na dvě desítky on-line workshopů. A tak, zatímco dětské skupiny zely prázdnotou a tichem, pečující osoby se mohly intenzivně věnovat vzdělávání a seberozvoji.

Řada on-line workshopů, včetně základního e-learningového kurzu, už byla v rámci projektu realizována během minulého roku. Od poloviny letošního února přibýly další on-line workshopy, zaměřené převážně na práci s dětmi a s velkým důrazem na praktickou část. On-line přenosy byly omezeny i kapacitně, aby byl zároveň prostor pro vzájemnou diskusi a dotazy. Tato vzájemná interakce mezi lektory a účastníky byla velmi přínosná pro obě strany. Navíc v době omezených možností osobních setkávání účastníci – poskytovatelé a pečující osoby – velmi kladně hodnotili i to, že jim tyto on-line workshopy umožnily vzájemnou výměnu zkušeností i podporu mezi dětskými skupinami navzájem.

ON-LINE VZDĚLÁVÁNÍ

Účastníci workshopů si velmi oblíbili témata orientovaná na vývoj a rozvoj dětí. V této oblasti byly workshopy zaměřeny mimo jiné na péči o hypersenzitivní a hyperaktivní děti, logopedii a grafomotoriku, emoční vývoj dětí či osobnostně sociální rozvoj předškoláků.

Na praktických ukázkách a nácvicích byly založeny webináře k aktivitám a činnostem s dětmi. Nechyběl workshop k výtvarným technikám a výtvarnému projevu dětí či velmi zajímavé téma polytechnické výchovy, kdy si účastníci díky hře s kostkami osvojili, jak u dětí rozvíjet polytechnickou gramotnost.

Při výběru témat se nezapomínalo ani na osobnostní rozvoj pečujících osob či vedení dětské skupiny. Vedle již dříve prezentovaných témat ke komunikaci s rodiči a vedení rozhovoru mezi pečující osobou a rodičem přibýly nově workshopy *Síla pozitivního myšlení a rozvoj silných stránek osobnosti*, *Jak se vypořádat s kritikou a využít ji pro svůj prospěch* či *Jak řešit konflikty na pracovišti*. Poskytovatelé služby péče o děti v dětské skupině a vedoucí dětských skupin zároveň ocenili workshop *Efektivní time management* při práci v dětské skupině.

Od poloviny února 2021 se v rámci projektu podařilo zrealizovat 70 on-line workshopů, kterých se zúčastnilo téměř 1 800 poskytovatelů a pracovníků dětských skupin. On-line workshopy probíhají nadále až do léta a jsou opět pro všechny účastníky zdarma.

Přehled o aktuální workshopech najdou zájemci na webu projektu:

<http://www.dsmpsv.cz/cs/pro-poskytovatele/on-line-vzdelavani/on-line-workshopy-live>

Kontaktní osoba:

Bc. Radka Pleštilová, DiS.
věcná garantka projektu PIDS

radka.plestilova@mpsv.cz

Webové stránky projektu:

www.dsmpsv.cz

K rovnému odměňování směřujeme dál i v pandemickém roce

PROJEKT 22 % K ROVNOSTI

Jarní den rovného odměňování žen a mužů připadl letos podle aktuální statistiky průměrných výdělků na 10. březen. Je to den, kterým symbolicky vyjadřujeme, o kolik dní navíc by ženy musely pracovat, aby dorovnaly průměrný plat mužů za uplynulý rok.

Oproti loňskému roku došlo k posunu, a to je pozitivní zpráva. Rok 2020 byl z hlediska naší činnosti velmi intenzivní a zároveň náročný a zátěžový, ostatně jako pro celou společnost. Přešli jsme plně do on-line režimu, a to včetně akcí a jednání pracovních a expertních skupin. Výrazně se nám také dařilo vstupovat do mediálního prostoru. Znamená to především, že o problému platových nerovností se díky projektu 22 % K ROVNOSTI nyní mluví a píše v daleko větší míře a mnohem kvalitněji a komplexněji než předtím. I přes všechny těžkosti jsme však zdárně pokračovali v našich aktivitách a realizovali jsme plánované výstupy:

- Shrnutí jsme **základní statistické ukazatele** Gender pay gap (GPG) s odkazy na aktuální zdroje dat.
- Dokončili jsme analýzu makroekonomických dopadů Gender Pay Gap v ČR **Jak na GPG z pohledu makroekonomie**.
- Vydali jsme metodickou příručku **Podpora rovných příležitostí žen a mužů na trhu práce v rámci činností Úřadu práce ČR**. Její součástí je nová podoba **klasifikace zaměstnání CZ-ISCO**. Návrh obsahuje názvy 2 000 profesí vždy v rodě mužském i ženském. Vytvořili jsme ho s lingvistickou expertizou a nyní názvy profesí, které neměly ženský nebo naopak mužský tvar, mohou být použity v obojím případě jazykově korektně.
- Shrnutí jsme ty nejdůležitější poznatky z našich studií a analýz provedených od roku 2017 v dokumentu **Co víme o rozdílech ve výdělcích žen a mužů**. Najdete tam i nejaktuálnější data.
- Vydali jsme rozsahem unikátní kvalitativní sondu **Po stopách nerovné odměny**, která zkoumá individuální příčiny rozdílu ve výdělcích žen a mužů.
- Zúčastnili jsme se **dvou mezinárodních akcí**.
- Úspěšně jsme rozvíjeli správu analytického nástroje **Logib**. V roce 2020 se do testování přihlásilo 7 nových zaměstnavatelů.
- Spustili jsme **e-learning**. V květnu 2020 jsme spustili první fázi on-line školení s názvem **Rovné odměňování žen a mužů pro veřejnou správu**.
- Dokončili jsme **pilotáž metodiky pro Úřad práce ČR**. Poznatky z pilotáže jsme zapracovali do metodiky, která je nyní k dispozici všem úřadům práce.

V rámci letošního on-line 65. zasedání Komise OSN pro postavení žen jsme obsahově připravili doprovodnou akci s názvem *Equal Pay for Women: Tools and Policies* zaměřenou především na hodnotu práce a její srovnávání. Dobré praxe sdílely řečnice ze Švýcarska, Islandu, Evropské komise či Kanady.

Už podruhé jsme se zapojili do mezinárodní konference *Equal Pay Day* (EPD), kterou pořádá organizace Business & Professional Women CRz.s., a projekt 22 % K ROVNOSTI dodává odborné know-how. Letošní vystoupení na EPD akcentovalo nejenom problém vysokého rozdílu GPG napříč různými kategoriemi, ale v jednotlivých výstupech a mentoringových setkáních se aktérky pokusily nastínit i možná řešení na různých rovinách. Na individuální rovině rezonovala myšlenka vzájemné podpory žen, na rovině společenské se hovořilo o překonávání zažitých stereotypů a předsudků a na rovině pracovní opakovaně zazněla otázka firemní kultury.

V součinnosti s platformou Byznys pro společnost a Chartou diverzity jsme uspořádali on-line workshop na téma „*Jak na GPG ve firmách pomocí transparentnosti*“, jehož cílem bylo shrnout principy transparentnosti v souvislosti s připravovanou směrnicí EU, představit nástroj Logib a v neposlední řadě sdílet dobrou praxi zaměstnavatelů.

Kompletní bilanci našich aktivit za rok 2020 si můžete prohlédnout v přehledu zde:

https://www.rovnaodmena.cz/www/img/uploads/MPSV_Rovnaodmena_aktivity2020_ver2.pdf

Kontaktní osoba:

PhDr. Lenka Simerská
hlavní gestorka projektu

lenka.simerska@mpsv.cz

Webové stránky projektu:

www.rovnaodmena.cz

CHLAPI TÁTOVÉ →

Vyšší procento mužů, kterým zaměstnavatel umožní více se podílet na péči o děti, rozbíjí stereotyp o živitelích rodiny.

Jaké cesty vedou z GPG?

VÍCE DOBRÝCH ŠKOLEK →

Kvalitní a dostupná péče pro děti nebo stárnoucí členy rodiny rozváže ruce „ženám pečovatelkám“.

ROVNÁ ODMĚNA
PROJEKT 88 % K ROVNOSTI

Sledujte nás!

rovnaodmena.cz +

HOLKY PROGRAMÁTKY →

Svobodná volba profesního směřování může odklonit dívky z cesty do platově podhodnocených oborů, do kterých často směřují.

PENÍZE JAKO TÉMA →

Přehledný a otevřený systém odměňování pomůže ženám, aby si řekly o spravedlivý plat.

ZA KOLIK STOJÍM? →

Akce, jako je Konference EPD, povzbuzují ženy v tom, aby si uvědomily svou cenu na trhu práce a hledaly cesty, jak ji zvýšit.

JE TO TAKHLE FÉR? →

Pravidelné testování odměňování žen a mužů ohlídá férovost situace na trhu práce. V tom pomáhá nástroj LOGIB, který Vám pomůžeme použít i ve Vaší firmě.

ROVNÁ ODMĚNA
PROJEKT 88 % K ROVNOSTI

Sledujte nás!

rovnaodmena.cz +

Analýza úrovně a fungování opatření v oblasti rodinné politiky a sladění pracovního a rodinného života v krajích ČR

PROJEKT KRAJSKÁ RODINNÁ POLITIKA

Projekt *Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů* (zkráceně „Krajská rodinná politika“) přináší celou řadu výstupů. Patří mezi ně mimo jiné také rozsáhlý dokument s názvem *Analýza úrovně a fungování opatření v oblasti rodinné politiky a sladění pracovního a rodinného života v krajích ČR* (dále „Analýza“), jenž se zaměřuje, dle svého názvu, na oblast rodinné politiky a sladování rodinného a pracovního života ve všech krajích České republiky. Tento materiál slouží jak krajským poradcům zapojeným do projektu *Krajská rodinná politika* a jednotlivým krajům, ale také obcím a MPSV pro další tvorbu opatření a koncepcí zaměřených na rodinnou politiku.

Analýza je rozdělena do tří částí. **První část** obsahuje charakteristiku jednotlivých krajů ČR na základě celé řady dostupných statistických dat a údajů, které byly sledovány v průběhu let 2016–2019. První oblastí je demografická situace rodin, kde nalezneme například údaje o počtu obyvatel či o počtu živě narozených dětí v jednotlivých krajích. Analýza ukazuje, že nejlidnatějším krajem je Středočeský kraj s necelými 1,4 miliony obyvatel a taktéž v tomto kraji spatřujeme nejvyšší hodnotu živě narozených dětí (necelých 15 tis.). Naopak nejméně obyvatel žije v Karlovarském kraji, necelých 295 tis., kde evidujeme také nejnižší počet živě narozených dětí, a to lehce přes hodnotu 2,8 tis.

Dále byla sledována socioekonomická situace rodin, a to například průměrné měsíční náklady domácnosti na bydlení, které jsou s hodnotou 8 100 Kč nejvyšší v hlavním městě Praze, a naopak nejnižší na Vysočině, kde tento ukazatel činí něco málo přes 4 600 Kč.

Následovala oblast škol, školských a dětských zařízení. Zde nalezneme údaje odrážející počet dětských skupin, počet mateřských škol, počet školních družin či počet školních klubů. Všechny tyto zmíněné ukazatele přináší shodné porovnání, jelikož nejvíce těchto zařízení nalezneme ve Středočeském kraji a nejméně v Karlovarském kraji. Například dětských skupin bylo v roce 2019 ve Středočeském kraji celkem 187, naopak v kraji Karlovarském pouze 5. Údaje o mikrojeslích ukazují, že nejvyšší počet mikrojeslí byl v Jihomoravském kraji (20), naopak v Libereckém kraji nebyly žádné.

Monitorována byla také oblast institucionálního nastavení rodinné politiky, kdy bylo zjišťováno, je-li na jednotlivých krajských úřadech oddělení / pracovní pozice zaměřující se na rodinnou politiku a zdali má kraj schválený strategický dokument s orientací na rodinnou politiku. Obě tyto podmínky splňuje zhruba polovina krajů. Poslední oblastí bylo sledování silných a slabých stránek krajů a klíčové priority kraje.

Druhá část analýzy přináší výsledky dotazníkového šetření, jehož cílem bylo zjistit, co rodiny v krajích z hlediska rodinné politiky potřebují. Dotazníkové šetření se zaměřilo na služby péče o děti mladší 6 let, volnočasové aktivity pro děti starší 6 let, služby pro hendikepované osoby a seniory či oblast poradenství, prevenci a sladování rodinného a pracovního života i na regionální podporu. Z výsledků vyplývá, že po rozšíření kapacit zařízení pro děti do tří let věku volají rodiny zejména v hlavním městě Praze, Středočeském či Jihočeském kraji. Finanční dostupnost péče o děti do 6 let je nejpálčivější v hlavním městě Praze či v Karlovarském a Moravskoslezském kraji.

Pro sladování rodinného a pracovního života je nezbytný rozvoj flexibilních forem práce (home working, pružná či kratší pracovní doba) a podpora vřelého přístupu ke sladování také ze strany zaměstnavatelů. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že sladění rodinného a pracovního života je v ČR stále obtížné a velmi důležité je zaměřit se na zajištění kvalitní a finančně dostupné sítě služeb.

Třetí část dokumentu obsahuje, kromě souhrnných zjištění, také analýzu aktérů z oblasti rodinné politiky a sladování rodinného a pracovního života v krajích.

Další aktivity a výstupy projektu *Krajská rodinná politika*

Tematické balíčky z on-line workshopů primární prevence

Jak jsme Vás již informovali v minulém čísle zpravodaje *Rodina*, v posledním čtvrtletí loňského roku realizoval projekt *Krajská rodinná politika* workshopy zaměřené na téma primární prevence a workshopy pro zaměstnavatele, které z důvodu protiepidemických opatření probíhaly on-line. Na webových stránkách projektu jsou nyní ke zhlédnutí tematické balíčky, které obsahují vybrané panely z on-line workshopů k oblasti primární prevence rozříděné do jednotlivých tematických bloků. Prohlédnout si je můžete [ZDE](#).

Letáky pro zaměstnavatele

V návaznosti na realizované on-line workshopy pro zaměstnavatele, které probíhaly od konce září do prosince loňského roku, jsou aktuálně připravovány k distribuci informační letáky pro zaměstnavatele, které obsahují obecná doporučení na zavedení vybraných opatření na podporu sladování rodinného a pracovního života. Letáky budou distribuovány zejména zaměstnavatelům s cílem zvýšení jejich informovanosti v oblasti sladování pracovního a rodinného života.

Závěrečné semináře

V neposlední řadě probíhá v jednotlivých krajích od konce května realizace závěrečných seminářů. Semináře jsou kvůli protiepidemickým opatřením vysílány on-line přes platformu YouTube a mezi vystupujícími jsou zástupci státní správy a samosprávy, obecně prospěšných společností či odborníci na otázky sladování rodinného a pracovního života. Součástí seminářů je sdílení příkladů dobré praxe, ale také prezentace projektových výstupů, včetně jejich zhodnocení. Po prezentaci jednotlivých příspěvků je také prostor pro diskusi a zodpovězení dotazů od diváků.

Kontaktní osoba:

PhDr. Jana Sládková Filipčíková
věcná garantka projektu

jana.sladkova@mpsv.cz

Webové stránky projektu:

www.rodinyvkrajich.mpsv.cz

Aktuality z koncepce ochrany práv dětí a náhradní rodinné péče

ODDĚLENÍ KONCEPCE NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE (233) A ODDĚLENÍ KONCEPCE OCHRANY PRÁV DĚTÍ A TRANSFORMACE SLUŽEB PRO RODINY A DĚTI (234)

Národní strategie ochrany práv dětí je formulována do konkrétních opatření prvním Akčním plánem na období 2021–2024

Národní strategie ochrany práv dětí na období 2021–2029 byla schválena vládou v prosinci minulého roku. Obsahuje klíčové cíle, kterých je třeba dosáhnout v oblasti ohrožených dětí a rodin tak, aby byla v maximální možné míře zachována práva těchto dětí. Vzhledem k tomu, že se jedná o systémové cíle, bylo nutné je rozpracovat na konkrétní kroky s ukotvenými termíny plnění a odpovědnými subjekty (osobami). Proto byl zpracován první akční plán, který poskytuje rámec pro implementaci základních opatření. Akční plán bude předložen vládě ke schválení do 30. června 2021.

Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí může významně přispět k úbytku malých dětí v ústavech

Aktuální čísla potvrzují pozitivní trend posledních několika let, kdy se podařilo natolik zkvalitnit a posílit včasnou podporu rodin a nastavit takové podmínky pro rodiny náhradní, že nejmenší děti do tzv. kojeneckých ústavů už téměř nejsou umisťovány. Aktuálně tam dle zjištění MPSV pobývá 228 dětí do 3 let věku, z toho pouhých 33 dětí mladších 1 roku. V zařízeních je tak nyní celkově umístěno 518 dětí, z nichž je ale více než polovina starších a postupně tedy přejdou do jiných typů zařízení nebo do vlastních či náhradních rodin. Pro srovnání, v roce 2011 činil celkový počet dětí v kojeneckých ústavech 1428 dětí.

Pokles počtu dětí v ústavní péči odpovídá stále stoupajícímu množství dětí, pro které se daří úspěšně nalézt pěstounskou rodinu – za posledních deset let přibýlo v náhradních rodinách 6 000 dětí. Zároveň je zřejmý setrvalý pokles dětí odebíraných z rodin vlastních. Je zřejmé, že se daří včas a dostatečně rodiny podporovat tak, aby v nich děti mohly bezpečným způsobem zůstat.

Dalšímu poklesu počtu dětí v kojeneckých ústavech napomůže i novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která přináší významné posílení podpory pěstounů a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, je aktuálně projednávána Poslaneckou sněmovnou ČR.

Rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva – nutné změny v systému péče o ohrožené děti do tří let věku

V návaznosti na Rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva týkající se umisťování dětí do tří let věku do ústavní péče, které bylo zveřejněno v listopadu 2020, a ve kterém je mimo jiné konstatováno, že systém umisťování nejmladších dětí do ústavů v ČR je v rozporu s článkem 17 Evropské sociální charty, zejména pokud jde o tzv. dobrovolné pobyty dětí v ústavech, nezajištění dostatku služeb pro děti a rodiny v domácím nebo komunitním prostředí a zvláštní porušení práv dětí romského původu a dětí s postižením, byla ze strany MPSV vydána dvě metodická doporučení směřující k implementaci těchto doporučení. Texty rozhodnutí i doporučení jsou dostupné na webových stránkách MPSV: <https://www.mpsv.cz/web/cz/stanoviska>.

Vybrané aktuality z projektu „Podpora systémových změn v oblasti služeb péče o ohrožené děti, mladé lidi a rodiny v České republice“

- Aktuálně probíhá tvorba analýzy **Pobytové péče v kontextu potřeb dětí a Krajského modelu sítě služeb pro rodiny s dítětem/děti umístěnými v ústavní péči a rodiny odebráním dítěte/děti ohrožené**. Za hlavní cíl si klademe nahlédnout na pobytové služby (a nejen na ně) optikou potřebnosti, která by měla být určována pouze potřebami dětí. Primárním zdrojem představ, s jakými neuspokojenými potřebami se dostávají děti do pobytové péče, je vyhodnocování situace dítěte a IPOD. Snahou je nabídnout jednotlivým krajům návrh sítě služeb, která by potřeby dětí saturovala, a zároveň reagovala na specifika každého kraje. Krajům se tak může dostat do ruky materiál, který jim pomůže nastavovat priority při jejich komunitním plánování a může je též inspirovat v tom, jak jinak nahlížet na potřeby dětí jako na hlavní faktor určování potřebnosti služeb.
- V rámci projektu pokračuje realizace praktických workshopů „Vyhodnocování a IPOD krok za krokem“, spolu s workshopy zaměřenými na oblast vyhodnocování a tvorbu IPOD u dětí s postižením. Doposud bylo proškoleny přes 300 pracovníků OSPOD v rámci celé ČR. Účastnice a účastníci po absolvování workshopu obdrží několik praktických materiálů, které je možné využívat při práci s ohroženými dětmi a rodinami. **Na workshopy je možné se hlásit průběžně.**
- Nadále pokračuje realizace návštěv ústavních zařízení, která byla z důvodu opatření proti COVID-19 dočasně pozastavena. Během této aktivity probíhá mapování naplňování potřeb v oblasti **vztahů, učení, zdraví, bezpečí, chování a materiálního zajištění**, formou jednodenních návštěv pobytových zařízení typu ZDVOP, DOZP, dětské domovy a dětské domovy pro děti do tří let, dětské domovy se školou, výchovné ústavy a také diagnostické ústavy. Součástí návštěv jsou vždy rozhovory s personálem zařízení, se zástupci vedení a **velký důraz je kladen na rozhovory s dětmi**. Od začátku projektu bylo dosud provedeno celkem přes 500 rozhovorů. Na období jara a léta 2021 je prozatím naplánováno několik desítek návštěv ústavních zařízení v různých krajích ČR.

Kontaktní osoby:

Mgr. Kristýna Jůzová Kotalová
vedoucí oddělení 234

kristyna.kotalova@mpsv.cz

JUDr. Zuzana Zárasová
vedoucí oddělení 233

zuzana.zarasova@mpsv.cz

Webové stránky:

www.pravonadetstvi.cz

Národní dotační tituly

ODDĚLENÍ METODICKÉ PODPORY (213)

Národní dotační titul Rodina

Cílem dotačního titulu *Rodina* je jako v předešlých letech posílení významu rodiny pro společnost, a především podpora služeb pro rodiny, které mají preventivní a podpůrný charakter. Dotační titul podporuje služby, které posilují rodičovské kompetence, zkvalitňují rodinné vztahy, podporují rodiny v péči o děti a jejich výchově. Rovněž jsou podporovány služby, které napomáhají při předcházení a řešení krizových situací v rodině, včetně domácího násilí, týrání a zneužívání dětí. Podpora probíhá ve 2 dotačních oblastech, a to v preventivních aktivitách na podporu rodiny, partnerství, rodičovství a v podpoře rodiny v oblasti sociálně-právní ochrany dětí.

Dne 10. září 2020 byl vyhlášen nový ročník Národního dotačního titulu *Rodina*. Žadatelům byl prodloužen termín pro příjem žádostí do 4. října 2020. **Přijato bylo celkem 333 projektů s celkovým požadavkem 256,2 mil. Kč.**

Zveřejněna byla rovněž *Metodika Ministerstva práce a sociálních věcí pro poskytování dotací ze státního rozpočtu nestátním neziskovým organizacím v oblasti podpory rodiny pro rok 2021*, která je dostupná na webových stránkách MPSV: <https://www.mpsv.cz/web/cz/dotace-na-podporu-rodiny-pro-nejvyšší-podpora-organizace-v-dotacnim-rizeni-rodina>.

Po důkladném hodnocení žádostí zasedla koncem února 2021 Dotační komise MPSV pro poskytování neinvestičních dotací ze státního rozpočtu v oblasti podpory rodiny na rok 2021. Poté **paní náměstkyně pro řízení sekce podpory rodiny, Mgr. Kateřina Jirková, rozhodla o podpoře celkem 297 projektů.** Následně byla vydána rozhodnutí, a i přes nepříznivou epidemiologickou situaci **byla vyplacena dosud nejvyšší podpora organizacím, přes 139 mil. Kč, v rekordním čase.**

Nestátním neziskovým organizacím zařazeným do Národního dotačního titulu *Rodina* v roce 2021 bude odpuštěné povinné dvacetiprocentní spolufinancování podpořených projektů. Dohromady tak ušetří zhruba 28 milionů korun. Organizace tak mohou rodiny podpořit kvalitními službami i v této nelehké době.

Soutěž Obec přátelská rodině a seniorům 2020

Také pro rok 2021 byla dne 7. prosince 2020 vyhlášena soutěž *Obec přátelská rodině a seniorům*.

Ke dni uzávěrky, tj. 1. března 2021, bylo pro tento rok podáno rekordních 90 žádostí. V dotační oblasti *Obec přátelská rodině* byly nejaktivnější obce ze III. velikostní kategorie (3 001–12 000 obyvatel), kdy se přihlásilo 15 obcí, a v dotační oblasti *Obec přátelská seniorům* byly nejaktivnější obce ze II. velikostní kategorie (600 – 3 000 obyvatel), kam svoji žádost podalo 14 obcí. V případě obcí lze říct, že zareagovaly na nepříznivou situaci způsobenou pandemií COVID-19 a upravily své žádosti tak, aby se jejich projekty mohly realizovat i v případě zhoršené epidemiologické situace.

Žadatelé v dotační oblasti *Obec přátelská rodině* nejčastěji požadovali finance na zřízení a vybavení Family Pointů nebo komunitních prostor, ve kterých se následně budou pořádat aktivity na podporu rodiny, mezilidských a mezigeneračních vztahů. V dotační oblasti *Obec přátelská seniorům* se žadatelé zaměřili nejen na podporu seniorů v oblasti vzdělávání – zejména v oblasti počítačové gramotnosti (v souvislosti se situací COVID-19), ale i v oblasti boje proti hoaxům. Mimo jiné také žadatelé plánují výlety nebo kulturní akce s cílem zapojit seniory do komunity dané obce.

Na konci května 2021 byly zveřejněny výsledky soutěže. Samotné vyhlášení a předávání šeků a diplomů bude naplánováno s ohledem na epidemiologickou situaci. Slavnostního vyhlášení se v případě příznivé epidemiologické zúčastní nejen zástupci obcí, ale také významní hosté, kteří se budou na předávání podílet.

Vyhlášení nového ročníku soutěže *Obec přátelská rodině a seniorům* je plánováno na konec roku 2021. Výsledky soutěže pro rok 2021 naleznete [ZDE](#).

Dotace na výkon sociálně-právní ochrany dětí („SPOD“)

Obcím s rozšířenou působností a hl. m. Praze byla v dubnu 2021 vyplacena první splátka dotace na výkon agendy SPOD pro rok 2021 v celkové výši více než 779 mil. Kč. Druhá splátka dotace pro rok 2021 bude připravena v průběhu měsíce června.

Pro rok 2021 byly ve státním rozpočtu na účel financování výkonu agendy SPOD na úrovni obcí s rozšířenou působností přiděleny MPSV prostředky v celkové výši 1,655 mld. Kč, tedy o 65 mil. Kč více, než bylo do kapitoly MPSV přiděleno v roce 2020.

Transfer na státní příspěvek pro zřizovatele zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc („ZDVOP“)

Prostředky na státní příspěvek, který náleží zřizovatelům ZDVOP k financování činnosti při poskytování pobytu a péče nezletilým dětem, každoročně MPSV přiděluje krajům a hl. m. Praze, neboť ty v souladu se zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, státní příspěvek přiznávají a vyplácí zřizovatelům ZDVOP.

Pro rok 2021 byly k půlce února vyplaceny ze strany MPSV krajům a hl. m. Praze na zajištění této činnosti prostředky ve výši 160,6 mil. Kč.

Kontaktní osoba:

Ing. Michal Špaček
vedoucí oddělení

michal.spacek@mpsv.cz

Seniorská obálka pomáhá zachraňovat životy tři roky. Nově ji strčíte do kapsy a obsahuje informace o očkování

PROJEKT IMPLEMENTACE POLITIKY STÁRNUTÍ NA KRAJSKOU ÚROVEŇ

Bezmála tři roky již pomáhá *Seniorská obálka* nejen seniorům v situacích ohrožení zdraví nebo života v jejich domácím prostředí. V případě potřeby pak pomůže složkám IZS urychlit záchranu života. Nyní jde do světa kapesní verze tiskopisu. Takzvanou *Seniorskou obálku Mini* může mít každý u sebe. Obě obálky jsou aktuálně navíc vybaveny informacemi o očkování majitele.

„Pro naše zdravotníky je *Seniorská obálka* jednoznačně přínosem, rychle se tak dostanou k aktuálním informacím o zdravotním stavu pacienta, to pochopitelně usnadní jejich zákrok na místě. Od starších lidí navíc máme zpětnou vazbu, že už samotná přítomnost obálky v jejich domácnosti jim přináší klid a psychickou pohodu. Berou to tak, že správně vyplněný tiskopis bude v případě poskytnutí přednemocniční péče významnou pomocí,“ uvádí tisková mluvčí Zdravotnické záchranné služby Jihomoravského kraje Michaela Bothová.

Díky úspěchu domácí *Seniorské obálky*, kterou zájemci umísťovali ve svých domovech na vnitřní stranu vchodových dveří či dveře lednice, se projekt *Senioři v krajích* rozhodl udělat také menší, kapesní verzi obálky.

Mini obálka se díky rozměrům necelých 8x10 centimetrů vejde do peněženky či kapsy. Senior, člověk se zdravotním postižením či omezením nebo řidič ji tak může mít neustále při sobě.

„Myšlenka *Seniorské obálky Mini* vznikla loni a nyní ji chceme s projektem *Implementace politiky stárnutí na krajskou úroveň* zužitkovat. Budeme ji šířit ve stejné vizuální podobě, jakou má nyní klasická domácí verze v rozměru A4, která je již v celé republice rozšířena a těší se velké oblibě mezi uživateli, ať jsou jimi *senioři*, lidé se zdravotním postižením či samotné složky záchranného systému,“ říká jeden z iniciátorů obálky mini Václav Zatloukal, koordinátor projektu *Senioři v krajích* pro Olomoucký kraj. U obálek pak **nově přibyly kolonky pro očkování**, což je v současné době velmi užitečné.

Z historie obálky

Seniorskou obálku neboli **I.C.E. kartu** (In Case of Emergency, z ang. Použit v případě nouze) vytvořil projekt *Senioři v krajích* Ministerstva práce a sociálních věcí ČR ve spolupráci s Jihomoravským krajem, především s jeho zdravotnickou záchrannou službou a dalšími složkami Integrovaného záchranného systému v červnu 2018 jako výstup kulatého stolu *Stárneme ve zdraví*. Díky projektu *Senioři v krajích* je distribuována po celé ČR. Na základě kladné zpětné vazby z jejího používání v mnoha zapojených obcích ve všech krajích vznikla nyní aktualizace „domácí“ obálky a kapesní verze.

„*Seniorská obálka* prokázala od začátku svůj důležitý význam v praxi zdravotníků. Známe případy, kdy výrazně urychlila pomoc a následnou péči. V tomto roce spojeným s pandemií COVID-19 její úloha ještě vzrostla. Dobrovolníci například předávají formuláře seniorům společně s nákupy. *Seniorská obálka* sloužila lékařům také jako návod pro rychlé získání nezbytných informací o ošetřovaném. Nyní reagujeme v projektu na probíhající očkování seniorů, pamatujeme na něj v aktualizaci a doufáme, že právě mini verze bude hrát v tomto směru velkou roli,“ dodala „duše“ *Seniorské obálky* Dana Žižková, koordinátorka projektu *Senioři v krajích* pro Jihomoravský kraj.

Kam pro ni?

„Těší nás, že se *seniorská obálka* uchytila v domácnostech nejen seniorů a plní účel, ke kterému byla vytvořena – k pomoci. Děkujeme všem krajům a spolupracujícím organizacím v České republice, jako jsou poskytovatelé sociálních služeb, knihovny a seniorské organizace, protože bez jejich pomoci by nebylo možné ji mezi potřebné distribuovat. Budeme rádi, když budou spolupráce a šíření obálky v tomto duchu pokračovat také u její menší verze, která je dostupná na webových stránkách www.seniorivkrajich.mpsv.cz, sdělila odborná gestorka projektu *Senioři v krajích* Michaela Vodrážková.

Seniorské obálky získají zájemci buď na svém krajském, městském či obecním úřadě, u poskytovatelů sociálních a zdravotnických služeb, v knihovnách, seniorských klubech, nebo si je mohou **zdarma** stáhnout na webových stránkách projektu *Senioři v krajích*. Tam najdou také pokyny k jejímu vyplnění a užívání. „U obálky mini doporučujeme tisk na tvrdší papír. **Seniorské obálky jsou určeny všem, kdo o ně má zájem, bez ohledu na věk,**“ shodují se tvůrci.

YouTube: animované video k obálce
<https://www.youtube.com/watch?v=0e8HrIWD7Jc&t=6s>

Odkaz ke stažení Seniorské obálky:
<https://seniorivkrajich.mpsv.cz/soubory-ke-stazeni/>

Kontaktní osoba:

Bc. Michaela Vodrážková
odborná gestorka projektu

michaela.vodrazkova@mpsv.cz

Webové stránky projektu:

www.seniorivkrajich.mpsv.cz

Projekt ChildTalks+

Rozhovor s Mgr. Janem Žufníčkem, Pražské centrum primární prevence, a Mgr. Janou Gricovou, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy

1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy ve spolupráci s norskou organizací Voksne for Barn, The Arctic University of Norway, islandskou ADHD Association, českou neziskovou organizací E-clinic, Centrem sociálních služeb Praha a oddělením Pražské centrum primární prevence přináší do ČR zahraniční metodiku **ChildTalks+**, která podporuje duševní zdraví dětí z rodin zasažených duševní nemocí rodičů. Projekt je podpořen v letech 2021–2023 grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci „Fondů EHP/Norska 2014–2021, č. ZD-ZDOVA1-019“.

V čem spočívají hlavní aktivity a fungování Pražského centra primární prevence?

Pražské centrum primární prevence se zaměřuje na podporu odborníků v oblasti primární prevence rizikového chování. Zaměřujeme se především na přípravu metodických materiálů a vzdělávání v této oblasti. Nedílnou a nezbytnou součástí naší práce je také výzkum, který slouží jako východisko k výše zmiňovaným činnostem. Už v počátcích Centra jsme se rozhodli mapovat úspěšné tzv. evidence-based programy, které se snažíme převádět do českého prostředí. Jedním z takových programů je právě metodika ChildTalks+.

Proč je primární prevence zaměřená na rodiny důležitá?

V úvodu jsem zmínil, že se zaměřujeme na podporu profesionálů, především pedagogů, psychologů, sociálních pracovníků. Ti mají možnost pracovat s dětmi v prostředí vrstevnických skupin, které hrají zásadní roli v rozvoji některých typů rizikového chování (např. závislostí, šikany, ...). Výchova v rodině, vytváření hodnot, základních blízkých vztahů a pocitu bezpečí je ale proces naprosto zásadní, který práci odborníků předchází a následně ji neustále doprovází. Rodinu proto vnímáme jako nejbližšího partnera a pamatujeme na ni ve všech našich aktivitách.

Proč je téma podpory duševního zdraví tak důležité?

Preventivní působení se v průběhu posledních desetiletí významně proměňovalo. Na přelomu osmdesátých a devadesátých let jsme se zaměřovali především na předávání specifických informací. Postupně se začalo pracovat s nácvikem dovedností, které mohou sloužit jako ochranné faktory a s kompetencemi, tedy se schopností dětí získané informace a dovednosti propojit a účinně je použít v životě. Zahraniční i tuzemské zkušenosti ukazují, že zdravé, sebevědomé děti, vybavené právě kompetencemi ke zvládnutí obtížných situací (copingovými strategiemi), jsou významně chráněni před rizikovým chováním, a to bez ohledu na to, o jaký typ rizika se jedná. Pracujeme-li tedy s dětmi v raném věku (ideálně předškolním), a to jak v rodině, tak ve škole, na podpoře jejich duševního zdraví, vytváříme základy pro co nejbezpečnější zvládnutí rodinného, školního, ale i dospělého života.

Proč jste se rozhodli přivést do České republiky právě metodiku ChildTalks+?

Podle současných výzkumů žije v rodinách s diagnostikovaným duševním onemocněním rodičů zhruba každé šesté dítě. Tyto děti často v tichosti trpí emoční nestabilitou svých rodičů způsobenou jejich duševním onemocněním, stigmatem psychiatrické diagnózy a společenskou izolací rodiny. Studie ukazují úzkou souvislost mezi duševním onemocněním rodičů a zvýšeným výskytem psychických obtíží u jejich dětí. Udávána je nižší školní úspěšnost, rizikové chování, zvýšené riziko závislosti na psychoaktivních látkách, nižší socioekonomický statut. Jedná se tedy o vysoce rizikovou skupinu dětí, které nebyla v českém prostředí dosud věnována pozornost.

Metodika ChildTalks+ nám umožňuje zahrnout do péče o dospělého klienta nově i jeho rodinu v zařízeních, kde dosud pracovali jen s dospělými klienty, tento koncept tak může pomoci celé řadě rodin a celkově zlepšit péči o duševně nemocné.

ChildTalks+ má výhodu v tom, že s ní může pracovat široké spektrum odborníků – nejen psychiatři, kliničtí psychologové, ale i zdravotní sestry, školní a poradenští psychologové, speciální pedagogové, sociální pracovníci. Tedy ti, kteří mají dle své specializace v péči dospělé klienty s duševním onemocněním. Ke spolupráci tak můžeme oslovit odborné organizace zdravotnické, školské, sociální služby.

Profesionálové z těchto zařízení adaptují metodiku pro využití pro práci se svými klienty pro specifické diagnostické okruhy, a mohou ji dále využívat i po skončení projektu. Další výhodou je relativně krátká doba trvání intervence – ChildTalks+ obsahuje 4 strukturovaná sezení v průběhu 1–2 měsíců, což zvyšuje motivaci k účasti pro rodiny a jejich setrvání v programu.

V neposlední řadě jsme se rozhodli pro ChildTalks+ díky klinickým a výzkumným zkušenostem partnerů projektu a autorů metodiky a pozitivním přínosům ChildTalks+ v dalších zemích (Holandsko, Portugalsko, Norsko).

Jaké jsou hlavní přínosy metody ChildTalks+ pro rodiny?

Předpokládáme zlepšení komunikace o duševních obtížích v rodině, posílení psychické pohody dětí, odolnosti vůči stresu, snížení pocitu viny a studu za duševní nemoc rodičů, posílení informovanosti o duševním onemocnění rodičů. Důležitá je také včasná identifikace psychopatologických jevů v klinické i subklinické formě u dětí a dospívajících duševně nemocných rodičů. Včasným zjištěním těchto potíží lze dětem efektivněji pomoci a rodinu nasměrovat na další odbornou péči, která je pro mnohé rodiny duševně nemocných klíčová. Přínosy budou ověřeny kontrolovanou studií účinnosti pomocí dotazníkové baterie pro rodiče i děti.

Pražské centrum primární prevence (PCPP) vzniklo v roce 2008 jako odborné metodické pracoviště zaměřené na oblast primární prevence rizikového chování na území hlavního města Prahy. Od roku 2010 je jedním z oddělení příspěvkové organizace Magistrátu hlavního města Prahy „Centra sociálních služeb Praha“.

V rámci aktivit projektu MPSV *Krajská rodinná politika* byla navázána vzájemná spolupráce mezi oběma organizacemi. Tato spolupráce vyústila mj. v aktivní účast Mgr. Jana Žufníčka, vedoucího Pražského centra primární prevence, na on-line workshopu primární prevence pro hlavní město Prahu, který se konal dne 25. listopadu 2020.

Kdo může po proškolení s metodikou ChildTalks+ pracovat?

S metodikou může pracovat široké spektrum odborníků – nejen psychiatři, kliničtí psychologové, ale i zdravotní sestry, školní a poradenští psychologové, speciální pedagogové, sociální pracovníci. Tedy ti odborníci, kteří mají dle své specializace v péči dospělé klienty s duševním onemocněním.

Kdo se na Vás může obracet se žádostí o přímou podporu? Pro koho jsou Vaše služby spojené s metodikou ChildTalks+ určeny?

Prostřednictvím zdravotnických, sociálních a školských zařízení nabídneme účast v projektu 80 rodinám z ČR s dětmi ve věku 6–18 let, ve kterých jeden nebo oba rodiče trpí jakýmkoliv duševním onemocněním.

Mohou se přihlásit pouze rodiny z Prahy nebo i z jiných obcí a měst?

Přihlásit se mohou terapeuti se svými klienty z celé České republiky.

Jedná se o bezplatné poradenství a aktivity nebo o placenou službu?

Služby pro klienty – zúčastněné rodiny – jsou v projektu, díky grantové podpoře, zdarma.

Kontaktní osoba:

Mgr. Jan Žufníček

Organizace:

vedoucí Pražského centra primární
prevence

jan.zufnicsek@csspraha.cz

www.prevence-praha.cz

Mgr. Jana Gricová

Organizace:

1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy

jana.gricova@lfl.cuni.cz

Bezdětní a postoje k rodičovství

Výzkum výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v. v. i.

Současná společnost se proměňuje velmi dynamicky. Trh práce a jeho dílčí sektory jsou v různé míře ovlivňovány digitalizací a globalizací. Tyto procesy jdou ruku v ruce s rozšiřujícími se možnostmi seberealizace mimo rodinnou sféru. Spolu s tím se také mění instituce rodiny. V rámci výzkumu projektu *Komplexní výzkum o situaci rodin a seniorů Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v. v. i.*, který se každoročně zaměřuje na různé typy rodin, byla v roce 2020 kromě kvalitativního výzkumu zaměřeného na homoparentální rodiny tématem také bezdětnost. Cílem výzkumu bylo postihnout okolnosti odkladu či odmítání rodičovství mezi lidmi ve věku 25 až 44 let. V této věkové kohortě jsou zastoupeni jednak ti, kteří se teprve etablojí na trhu práce, ale z hlediska věku se ještě mohou stát v budoucnu rodiči, jednak ti, kteří jsou již na hranici biologických možností mít vlastní děti.

Proměna instituce rodiny je zvláště patrná ve věku rané dospělosti, kdy se rozvolňuje start pracovní a rodinné dráhy. V posledních desetiletích se rovněž pluralizují formy rodinného soužití. Kromě tradičního manželství, o které stále usiluje většina české populace, se čím dál tím více prosazují nové formy, tj. nesezdané soužití, oddělené soužití; v důsledku rozvodů se setkáváme i s rodinou rekonstituovanou. Projekt *Komplexní výzkum o situaci rodin a seniorů Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v. v. i.* v roce 2018 výzkumné aktivity cílil na rodiny se třemi a více dětmi a na rodiny rekonstituované, v roce 2019 byla pozornost věnována sólo rodičům a v roce 2020 homoparentálním rodinám a bezdětnosti.

Rodičovské plány silně souvisí s partnerským životem, proto bylo partnerské soužití jedním z hlavních kritérií při výběru respondenta. Za tímto rozhodnutím stál předpoklad, že ti, kteří již s partnerem či partnerkou založili společnou domácnost, učinili první zásadní krok pro to, aby se v případě, že si to přejí, stali rodiči. Druhou skupinu tvořili ti, kteří s partnerem či partnerkou obvykle nežili, tedy buď žili po většinu týdne odděleně, nebo v době výzkumu neměli žádný partnerský vztah.

Představy, preference a přání jedince o tom, kolik chce mít dětí, a o tom, zda a jaký rodinný život chce vést, se formují podle jeho životní dráhy a podle okolností, s jakými se jedinec setkává (partnerský vztah, ukončení studia, dostatečné finanční či bytové podmínky apod.). V našem výzkumu si přálo mít dítě sedm z deseti dotázaných bezdětných, přitom čtyři z deseti by si dítě přáli v horizontu tří let. Výrazně silnější bylo toto přání ve skupině bezdětných bydlících s partnerem či partnerkou ve společné domácnosti, polovina z nich by chtěla mít dítě v blízké budoucnosti. Celkem pětina všech dotázaných bezdětných respondentů by dítě ještě odložila a přibližně desetina by si dítě v budoucnu přála, nicméně se obává, že se to již nestane. Jeden z deseti respondentů si žádné děti nepřál. Ostatní buď zatím o dětech nepřemýšleli nebo uváděli, že děti mít nemohou (více než jeden z deseti). Většina bezdětných (více než čtyři pětiny) uvedla, že na jejich dosavadní rodičovské plány neměla pandemická situace na jaře 2020 vliv.

Úkoly rodinné politiky, která si klade i pro-populační cíle, jsou v zásadě dvojí. Jednak minimalizovat bariéry rodičovství těm, kteří si ho přejí a brání mu hlavně strukturální a institucionální vlivy, a jednak vytvářet podmínky motivující k rodičovství ty osoby, které jej nemají jako preferovanou hodnotu nebo se obávají nákladů na rodičovství, jeho dopadů apod.

Za vůbec nejdůležitější předpoklady rodičovství považovali respondenti ve výzkumu VÚPSV možnost samostatného bydlení a dobrý partnerský vztah, ověřený společným soužitím. Mezi další podmínky, které by měly být před založením rodiny naplněny, patří také dostatečný příjem k tomu, aby jeden z rodičů mohl zůstat s dítětem doma, a rovněž shoda na tom, že na péči o dítě se budou podílet oba partneři. Za poměrně důležité, ale již s nižší intenzitou, pokládají respondenti podmínku skloubení pracovních povinností s péčí o dítě mladší nebo starší tří let, zachování určitého standardu životní úrovně i po narození dítěte a rovněž získání pracovních zkušeností před narozením dítěte.

Bezdětní podle výzkumu VÚPSV nemají odlišná očekávání od státu oproti těm, kdo již rodinu založili a pečují o nezletilé děti. Mezi bezdětnými lidmi je však znalost nástrojů rodinné politiky malá, což může ovlivňovat jejich natalitní plány. Čím méně o nich dotázaní věděli, tím méně je považovali za důležité.

Na základě výpovědí respondentů jak v kvantitativním, tak v kvalitativním šetření VÚPSV, lze zformulovat následující **doporučení pro rodinnou a sociální politiku:**

- Zvýšit obecnou informovanost o opatřeních rodinné politiky. S tím souvisí i důraz na jejich dlouhodobost a předvídatelnost případných změn.
- Zlepšit dostupnost bydlení pro mladé lidi, aby mohli založit vlastní domácnost.
- Posílit pozici mladých lidí na trhu práce tak, aby byli finančně soběstační.
- Podpořit flexibilní formy práce jako součást opatření sladování práce a rodiny.
- Zaručit návrat do původního zaměstnání rodiče po rodičovské dovolené.
- Zajistit dostatečnou nabídku služeb péče o děti v předškolním věku.
- Zamezit výraznému poklesu příjmu domácnosti v době, kdy jeden z rodičů pečuje o děti (např. rodičovským příspěvkem, peněžitou pomocí v mateřství, otcovskou poporodní péčí).

Kontaktní osoba:

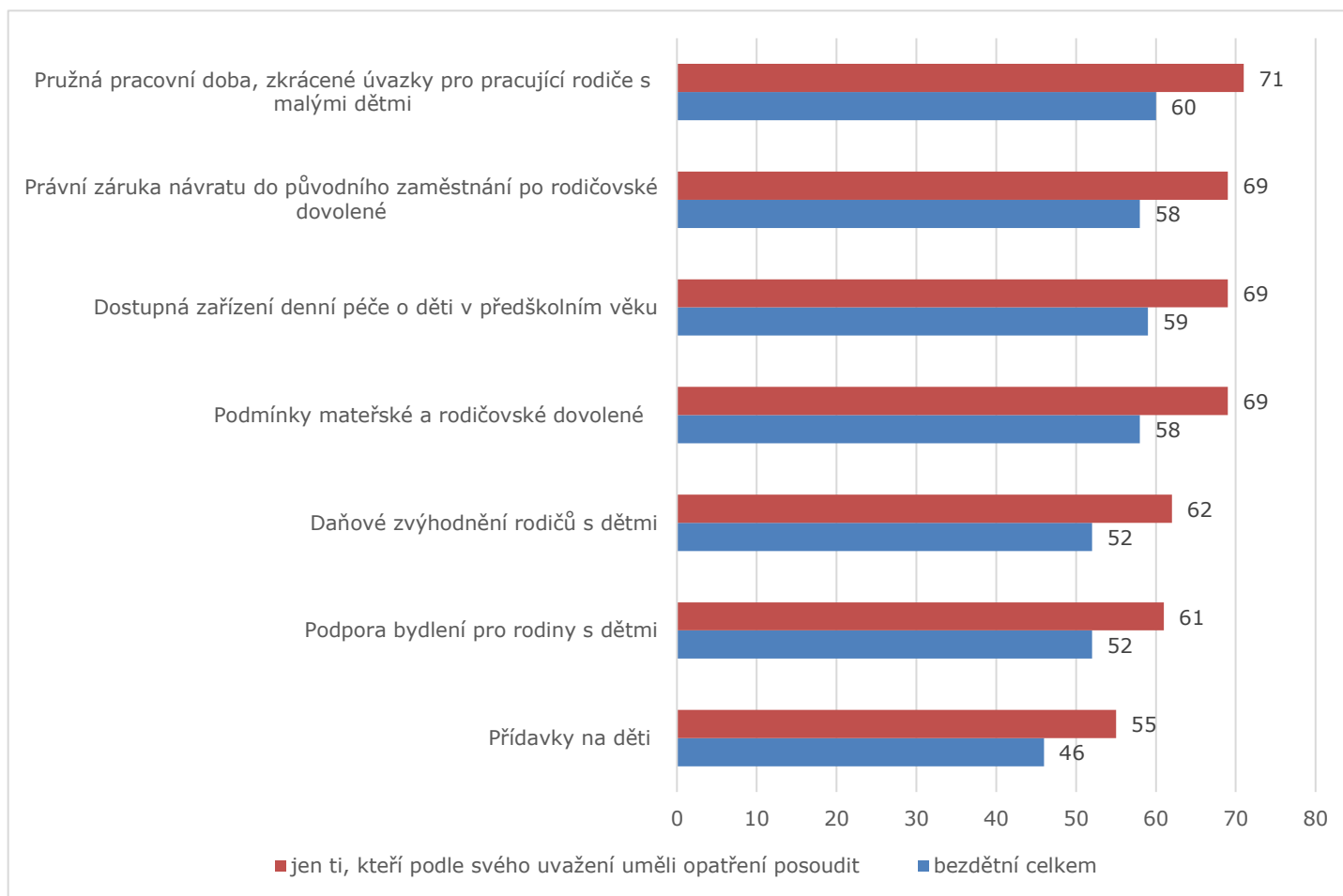
Mgr. Jana Palonciová, Ph.D.

jana.palonciovova@vupsv.cz

Organizace:

vedoucí výzkumného týmu rodinné politiky,
VÚPSV

Graf: Role vybraných opatření při rozhodování bezdětných o založení rodiny, podíly odpovědí „určitě ano“ a „spíše ano“, v %

Pozn.: Odpovědi na otázku „Hrají/hrála by ve Vašem rozhodování o založení rodiny roli (tj. kdy, kolik a zda vůbec mít děti) následující opatření státu podporující rodiny s dětmi?“

Zdroj: Bezdětní 2020